

Richtlijn re-integratie:

Geen keurslijf, maar een gedeeld referentiekader

Op initiatief van de NVvA en met subsidie van ZonMw is de 'Richtlijn Re-integratie' ontwikkeld. 'Een mijlpaal in de verdere professionalisering van het vak. Iets dat gevierd mag worden', vinden (mede)onderzoekers Haitze de Vries en Shirley Oomens.

TEKST | Diederik Wieman

Haitze de Vries, senior onderzoeker arbeid en gezondheid aan het UMC Groningen en Shirley Oomens, bijzonder lector arbeidsdeskundigheid aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen zijn beiden lid van de kerngroep die de richtlijn ontwikkelde. Zij leidden dit proces samen met hun collega's Sandra Brouwer en Bouwine Carlier. 'Het is de eerste richtlijn voor arbeidsdeskundigen, die beschrijft hoe zij hun werk in de re-integratiepraktijk wetenschappelijk onderbouwd en vanuit een gedeeld professioneel referentiekader kunnen uitvoeren', stelt Shirley.

Haitze de Vries

Aanleiding

De aanleiding voor het ontwikkelen van een richtlijn was volgens Haitze evident: 'Veel arbeidsdeskundigen houden zich dagelijks bezig met de re-integratie van werknemers en hadden een duidelijke wens voor een hulpmiddel om hun handelen sterker te kunnen onderbouwen. De richtlijn re-integratie biedt hen kansen omdat we juist op dit terrein veel weten over wat werkt en wat niet.' De continue wens om te streven naar betere, evidence based dienstverlening vormde dan ook een belangrijke drijfveer, net als het verbeteren van de samenwerking tussen arbeidsdeskundigen en bedrijfsartsen binnen het Poortwachtersproces. 'Uiteindelijk gaat het erom dat de zieke werknemer kan terugkeren in passend werk. Daar moet alles op gericht zijn.'

Van knelpunten naar uitgangsvragen

Een cruciale eerste stap in het ontwikkelproces was het scherp krijgen van de knelpunten in de praktijk van re-integratie (WvP). Haitze: 'Een richtlijn moet natuurlijk aansluiten bij wat er speelt in het werkveld. Daarom hebben we via interviews in kaart gebracht wat arbeidsdeskundigen ervaren en dit getoetst bij ketenpartners.'

De inventarisatie leidde tot een aantal herkenbare knelpunten, zoals onduidelijkheden over de rol van arbeidsdeskundigen richting werkgevers. 'Door vast te leggen hoe arbeidsdeskundigen werken en welke onderbouwde stappen zij kunnen nemen, wordt het voor werkgevers en andere betrokkenen veel duidelijker wat ze mogen verwachten,' legt Shirley uit. Volgens haar zorgt dit eenduidiger werken voor een herkenbaarder profiel van de arbeidsdeskundige. De richtlijn biedt ook concrete handvatten voor de samenwerking met bedrijfsartsen, die niet altijd dezelfde taal spreken als de arbeidsdeskundigen. 'Alle adviezen zijn geschreven vanuit het perspectief van de arbeidsdeskundige. Ze laten zien hoe je vanuit je rol de samenwerking met de bedrijfsarts of de relatie met de werkgever en

“Een richtlijn moet natuurlijk aansluiten bij wat er speelt in het werkveld”

werknemer kunt optimaliseren.'

Succesfactoren

In de knelpuntenanalyse kwamen herkenbare praktijkdilemma's naar voren, zoals rolhelderheid richting werkgevers, samenwerking en informatie-uitwisseling in de keten. De richtlijn maakt deze dilemma's expliciet en biedt een onderbouwd kader om keuzes beter te motiveren en bespreekbaar te maken. 'Wat ook sterk naar voren kwam is de behoefte aan handvatten rond bewezen effectieve interventies. Wat zijn succesfactoren voor re-integratie en welke interventies werken echt?' Haitze wijst verder op het spanningsveld tussen regelgeving en maatwerk. 'Door strakke UWV-richtlijnen worden arbeidsdeskundigen soms snel richting spoor 2 gestuurd, ook in dossiers waar je je kunt afvragen of dat in het belang van de werknemer is. Die scherpte, wanneer is spoor 2 echt zinvol, vonden de stakeholders een belangrijk aandachtspunt om mee te nemen in de richtlijn.'

Acht vragen als fundament

Niet alle knelpunten konden worden geadresseerd in één richtlijn. Uiteindelijk zijn acht centrale uitgangsvragen geformuleerd, waarvoor na bestudering van de wetenschappelijke literatuur en in sommige gevallen aangevuld door expertadvies, aanbevelingen zijn ontwikkeld. Deze aanbevelingen gaan onder meer over beeldvorming van bevorderende en belemmerende factoren voor re-integratie, het risico op stagnatie, de inzet van spoor 2, effectieve interventies en de voorwaarden voor goede informatieoverdracht en samenwerking tussen arbeidsdeskundige en bedrijfsarts. 'De onderbouwing van de aanbevelingen staat uitgebreid beschreven in het achtergronddocument. Daarin verantwoorden we welk wetenschappelijk bewijs beschikbaar is en waarom bepaalde keuzes zijn gemaakt. De richtlijn en het achtergronddocument horen echt bij elkaar.' →

Shirley Oomens

Hoe nu verder?

Nu de richtlijn is opgeleverd, volgt de consultatie- en vaststellingsfase. De richtlijn wordt gedeeld met belangrijke stakeholders en besproken binnen de NVvA-platforms. Reacties en vragen worden vervolgens verwerkt: waar mogelijk door de tekst aan te passen - en waar aanpassing niet passend of mogelijk is - door keuzes en formuleringen helder toe te lichten. Daarna volgt de opmaak. Tot slot wordt de richtlijn ter goedkeuring voorgelegd aan de ALV. De verwachting is dat dit traject richting het einde van het jaar wordt afgerond.

Houvast voor de praktijk

In de dagelijkse praktijk kan de richtlijn op verschillende momenten worden gebruikt. De richtlijn is gestructureerd volgens het BOB-model. 'Als arbeidsdeskundige kun je de richtlijn inzetten bij de beeldvorming', zegt Haitze. 'Welke factoren zijn relevant voor succesvolle re-integratie? Welke elementen van interventies zijn bewezen effectief? En op welke momenten is afstemming met de bedrijfsarts cruciaal?' Daarnaast bevat de richtlijn concrete hulpmiddelen voor beeldvorming, oordeelsvorming en besluitvorming. 'Het is geen checklist die je moet afvinken, maar een kader dat helpt om bewuster en meer onderbouwd te werken, om reflectie op je handelen te stimuleren'.

Multidisciplinair

Omdat arbeidsdeskundigen in een keten werken, is de richtlijn ontwikkeld met en voor arbeidsdeskundigen en

**“Het is
geen
checklist
die je
moet af-
vinken”**

tussentijds getoetst bij relevante ketenpartners (o.a. bedrijfs- en verzekeringsartsen, werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers en ervaringsdeskundigen). Zo ontstaat een gedeelde taal en versterk je de samenwerking. Ook sluit de richtlijn aan op het dagelijks werk van arbeidsdeskundigen én op de realiteit van het Poortwachtersproces.

Meerwaarde

De toegevoegde waarde van de richtlijn zit volgens Shirley en Haitze vooral in de professionaliseringsslag die ermee wordt gemaakt. 'Richtlijnen dragen bij aan het verbeteren van de kwaliteit en eenduidigheid in handelen en ondersteunen professionals bij complexe besluitvorming op basis van wetenschap en praktijkervaring. Hopelijk gaan de arbeidsdeskundigen dit ook zo ervaren in de komende jaren.'

Een richtlijn geeft rugdekking

Arbidsdeskundigen Maarten Heesakkers en Joeri Willems zijn actief in de kerngroep die de richtlijn ontwikkelde. Ze blikken terug op de totstandkoming en kijken vooruit naar wat deze mijlpaal betekent voor het vak.

Waarom een richtlijn nodig was

De aanleiding voor de richtlijn ligt volgens Joeri in de groeiende aandacht voor evidence based werken. 'Dat begrip blijft vaak abstract. Je kunt van alles onderzoeken, maar niemand gaat zelf structureel alle wetenschappelijke literatuur doorspitten. Als beroepsgroep moet je dat samen doen. Zeker bij re-integratie, waar ook veruit het meeste onderzoek naar is gedaan.' Re-integratie verschilt daarin van

bijvoorbeeld WIA-beoordelingen, legt hij uit. 'Dat is meer een juridisch kader. Bij re-integratie gaat het over menselijk gedrag, over interventies en over hoe je met je handelen daadwerkelijk invloed kunt uitoefenen op succes. Daar is de meeste winst te behalen.'

Rugdekking

Een veelgehoorde zorg binnen de beroepsgroep is dat een richtlijn leidt tot afrekenen. Volgens Maarten is die angst niet nodig. 'Ook nu word je afgerekend als je je werk niet goed doet. Dan is het juist handig dat we met elkaar hebben vastgelegd hoe het werk eruit zou moeten zien.' Joeri ziet zelfs een beschermende werking. 'De richtlijn kan je juist helpen. Als een organisatie

iets van je vraagt wat niet past, kun je zeggen: de richtlijn schrijft iets anders voor. Dat geeft rugdekking.'

Daarbij is bewust gekozen voor zorgvuldige formuleringen. 'Het is geen keurslijf', benadrukt Joeri. 'Waar iets ingewikkeld of moeilijk toepasbaar is, staat er bijvoorbeeld 'overweeg dit' in plaats van 'doe dit'. Soms is iets wetenschappelijk wenselijk, maar praktisch lastig uitvoerbaar op bijvoorbeeld juridische gronden.'

Meerwaarde voor het vak

Beiden zien de richtlijn als een belangrijke stap in de verdere professionalisering van het vak. Maarten wijst ook op de externe kant. 'De markt verlangt dat je kunt aantonen dat wat je doet

Maarten Heesakkers

Maarten Heesakkers is zelfstandig arbeidsdeskundige en casemanager en verzorgt daarnaast trainingen. Joeri Willems werkt als arbeidsdeskundige bij Elabo, is gespecialiseerd in AOV en Wvp, begeleidt arbeidsdeskundigen in opleiding en is recent toegetreden tot de Programma Adviescommissie van het AKC. Hij neemt in die functie het stokje over van Maarten Heesakkers.

Joeri Willems

ook goed is. Nou, dat hebben we onderzocht en dit is de manier waarop we werken.'

Joeri: 'De richtlijn geeft je ook een bepaalde handelingsvrijheid. Het staat wetenschappelijk vast dat het gezin of familie ook invloed hebben op de re-integratie. Dan voel je je gesterkt om het gesprek daarover te voeren, zonder dat je je bezwaard hoeft te voelen over de privacy.' Of neem het soms moeizame contact met de bedrijfsarts. In de richtlijn, die samen met bedrijfsartsen is opgesteld, staat dat onderling contact cruciaal is. 'Met de richtlijn in de hand kun je goede communicatievoorwaarden vragen.'

Vooruitkijken

Beiden hopen dat dit pas het begin is. De nieuwe richtlijn vraagt immers om onderhoud en continue actualisatie. Joeri ziet ook mogelijkheden voor uitbreiding met juridische wetenschappelijke inzichten. 'Belangrijk, want als arbeidsdeskundigen zitten we op het snijvlak van medisch en juridisch. Wat mag je vragen? Wanneer zit je op de stoel van de bedrijfsarts? Daar moeten we misschien een verdiepingsslag maken.'

Maarten kijkt ook wat breder. 'Ik denk dat we ook voor andere domeinen, zoals UWV, AOV, letsel en het sociaal domein richtlijnen kunnen ontwikkelen. De richtlijn re-integratie is een mooie start voor een nieuwe ontwikkeling in het arbeidsdeskundig vak.'

De arbeidsdeskundige onder de loep

Als arbeidsdeskundige loop ik dagelijks rond op werkplekken om te kijken hoe het werk beter, slimmer en vooral gezonder kan. Stoel iets hoger, beeldscherm iets lager, muis iets naar links, toetsenbord iets schuin. Ik zie het vaak al van drie meter afstand: daar gaat iemand straks last van krijgen.

Ik observeer, adviseer, stel bij en schrijf er vervolgens uitgebreide rapportages over. En juist dat schrijven... dat begint zo langzamerhand mijn eigen arbeidsdeskundige casus te worden.

Mijn vingers, ooit soepel en snel, lijken soms een eigen cao te hebben afgesloten. Met extra pauzes. En een maximaal aantal aanslagen per uur. Op goede dagen vliegen ze nog vrolijk over het toetsenbord. Op minder goede dagen voelt het alsof ik typ met handschoenen aan: alles werkt nog wel, maar met lichte vertraging en minder finesse.

Het gevolg: rapportages die niet alleen inhoudelijk doordacht zijn, maar ook fysiek een waar gevecht opleveren. Waar ik vroeger dacht: dat werk passen we wel even aan, denk ik nu: misschien moet ik mijn eigen werkplek eens serieus onder de loep nemen.

En dus bevind ik me ineens aan de andere kant van mijn eigen advies. Ik experimenteer met ergonomische muizen die eruitzien als futuristische kunstobjecten. Met toetsenborden die speciaal ontworpen zijn voor "natuurlijke handposities", maar aanvoelen alsof ik opnieuw moet leren typen. Met spraaksoftware die mijn gedachten feilloos moet omzetten in tekst, maar struikelt over woorden als "duurbelastbaarheid" en daarvan iets produceert wat verdacht veel lijkt op een nieuw medisch syndroom.

Het mooie is: ik begrijp mijn cliënten nu nog beter. Want werk aanpassen is geen zwakte, het is meestal gewoon wijsheid. Slim omgaan met je energie, je lijf en je belastbaarheid is geen luxe, het is onderhoud. Net als een APK voor je auto, maar dan zonder wachtruimte met slechte koffie.

Dus ja, deze arbeidsdeskundige is zelf ook een casus geworden. Eentje met een licht krakend bewegingsapparaat, een groeiende collectie ergonomische hulpmiddelen en een gezonde dosis zelfspot. En eerlijk is eerlijk: als ik straks mijn eigen rapportage lees en denk dit advies neem ik zelf ook maar eens ter harte, dan zit ik voorlopig nog helemaal op mijn plek.

Agnes Lammers

Redactielid en arbeidsdeskundige